

ANALIZA: ZRÓWNOWAŻONE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE W PRAKTYCE

Anna Rok

**ANALIZA:
ZRÓWNOWAŻONE
ZAMÓWIENIA PUBLICZNE
W PRAKTYCE**

ZRÓWNOWAŻONE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE W PRAKTYCE

AUTORKA: ANNA ROK

REDKCJA MERYTORYCZNA: ANNA PALUSZEK, JOANNA SZABUŃKO

KOREKTA I SKŁAD: MARIA HUMA

PROJEKT GRAFICZNY: MANTO (MANTO.COM.PL)

KRAKÓW/WARSZAWA 2016

PUBLIKACJA PRZYGOTOWANA W RAMACH PROJEKTU „ZRÓWNOWAŻONE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE. MONITORING PRAWA I STANDARDÓW”, REALIZOWANEGO PRZEZ:

FUNDACJĘ KUPUJ ODPOWIEDZIALNIE (WWW.EKONSUMENT.PL)

KUPUJ ODPOWIEDZIALNIE !

PARTNERZY PROJEKTU:

FUNDACJA „KOALICJA SPRAWIEDLIWEGO HANDLU” (FAIRTRADE.ORG.PL)

Koalicja
Sprawiedliwego
Handlu

FRAMTIDENIVÅREHENDER (WWW.FRAMTIDEN.NO)

PUBLIKACJA POWSTAŁA W RAMACH PROGRAMU OBYWATELE DLA DEMOKRACJI, FINANSOWANEGO Z FUNDUSZY EOG.

ANALIZA „ZRÓWNOWAŻONE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE W PRAKTYCE” JEST DOSTĘPNA NA LICENCJI CREATIVE COMMONS.
UZNAWIANIE AUTORSTWA 3.0 POLSKA.

Jeśli chcesz wesprzeć powstawanie takich publikacji i inne nasze działania na rzecz odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji, wpłać darowiznę na konto Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie:
22 1140 2004 0000 3602 7524 1829
Więcej o tym dlaczego warto nas wspierać: www.ekonsument.pl/wesprzyj

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie **5**

Dobre praktyki:

Miejska strategia odpowiedzialnego pozyskiwania drewna. Barcelona (Hiszpania) 7

100% zielonej energii dla sektora publicznego. Brandenburgia (Niemcy) 10

Energooszczędne oświetlenie ulic. Župa Dubrovačka (Chorwacja) 12

Monitoring społecznej odpowiedzialności kontrahentów. Malmö (Szwecja) 14

Szkoły ogrzewane energią ze źródeł odnawialnych. Oslo (Norwegia) 16

Zdrowe i ekologiczne jedzenie w szkołach. Rzym (Włochy) 18

Miejski program odpowiedzialnych zakupów. Wiedeń (Austria) 20

System elektrycznych samochodów miejskich. Paryż (Francja) 22

Spółeczna odpowiedzialność w zamówieniach publicznych. Zurych (Szwajcaria) 24

Promocja bawełny z certyfikatem Sprawiedliwego Handlu. La Poste (Francja) 26

Polityka społecznej wartości dodanej. Bristol (Wielka Brytania) 28

Dodatkowe materiały **30**

WPROWADZENIE

Celem tej publikacji jest przedstawienie możliwie szerokiego wachlarza podejść do zrównoważonych zamówień publicznych¹: od kryteriów środowiskowych po społeczne, od projektów pilotażowych po miejskie strategie, od małych miejscowości po europejskie stolice. Uwzględnione zostały różne grupy produktów i usług, od tych stosunkowo prostych (np. drewno czy żywność) po znacznie bardziej złożone (np. system elektrycznych samochodów miejskich czy zeroemisyjne ogrzewanie dla szkół) oraz mechanizmy dotyczące różnych etapów procedury przetargowej, od dialogu przedkomercyjnego po system weryfikacji przestrzegania kodeksów etycznych.

Duże pieniądze, duża odpowiedzialność

Ocenia się, że wydatki sektora publicznego w ramach zamówień publicznych to suma równa 19% europejskiego produktu krajowego brutto. Dysponując tak dużymi budżetami, instytucje publiczne odgrywają niezwykle ważną rolę na rynku lokalnym, krajowym, a nawet globalnym. To, co i w jaki sposób kupują wpływa na kondycję i kierunek rozwoju poszczególnych branż, a także ceny i dostępność poszczególnych produktów dla innych konsumentów.

Czy stać nas na tanie zakupy?

Pieniądze wydawane przez instytucje sektora publicznego to pieniądze publiczne. Jako obywatele i obywatelki mamy więc prawo oczekiwać, że będą one wydawane z poszanowaniem prawa, w sposób przejrzysty i efektywny. Jedna z ludowych mądrości mówi, że „biednych nie stać na tanie rzeczy”. Robiąc zakupy na własny użytek, dobrze rozumiemy, że tanie produkty często oznaczają wyższe koszty w przyszłości. Oszczędności są chwilowe, jeśli bierzemy pod uwagę wyłącznie najniższą cenę przy zakupie. Na szczęście, także instytucje publiczne odchodzą od bezwzględnego stosowania kryterium najniższej ceny i biorą pod uwagę również inne ważne kryteria.

Lokalna odpowiedź na globalne problemy

W ostatnich latach miasta na świecie, w tym również w Polsce, są coraz bardziej aktywne w kwestiach polityki społecznej i ekologicznej, także w aspekcie globalnym. Tysiące miast realizujących ambitną politykę klimatyczną poprzez inicjatywę *Porozumienie między Burmistrzami* to dowód potencjału tkwiącego w lokalnym zaangażowaniu. Prowadzone w niektórych polskich miastach kampanie skierowane do miast, szkół i wspólnot – *Spółeczności Przyjazne dla Sprawiedliwego Handlu*² – mogą świadczyć o budzeniu się świadomości globalnych powiązań oraz wiążącej się z tym odpowiedzialności wśród polskich instytucji zamawiających.

¹ Większość z przedstawionych tu przykładów została oceniona jako najlepsze praktyki przez Dyрекję Generalną ds. Środowiska Komisji Europejskiej, ale zostały one w miarę możliwości zaktualizowane i uzupełnione.

² Oficjalna strona kampanii: www.spolecznosci.fairtrade.org.pl

Od dokumentów do konkretów

Pamiętajmy jednak, że dołączenie do kampanii czy wypracowanie strategii to dopiero początek. To właśnie zamówienia publiczne pozwalają przełożyć ambitne cele zawarte w dokumentach na konkretne działania przynoszące założone rezultaty. Dzięki mądrej, spójnej polityce zakupowej samorządy i inne instytucje sektora publicznego mogą upiec dwie (a nawet więcej!) pieczeni na jednym ogniu: promować dobre warunki pracy i integrację społeczną, chronić środowisko oraz wspierać lokalne przedsiębiorstwa i oszczędnie gospodarować publicznymi środkami.

Jasne zasady, mniejsze ryzyko

Ostatnie lata to dobry czas dla zrównoważonych zamówień publicznych. Dzięki wprowadzeniu przez Unię Europejską nowych dyrektyw o zamówieniach publicznych³, zielone i społecznie odpowiedzialne zakupy stały się dużo łatwiejsze do wdrożenia. Doświadczenia zebrane przez pionierów oraz materiały opracowane przez ekspertów krajowych i europejskich oszczędzają czas i wysiłek potrzebny do przygotowania procedury przetargowej.

Dobre dla firm

Na zrównoważone zamówienia publiczne gotowy jest również rynek. Przedsiębiorstwa konkurujące na rynku europejskim coraz lepiej radzą sobie ze stawianymi przed nimi wymaganiami, inwestują w procesy certyfikacji i przyjazne środowisku rozwiązania. Rezygnacja z tych wymagań w imię rzekomej ochrony interesów polskich producentów i usługodawców to krótkowzroczna strategia. Może ona nie tylko zahamować rozwój i konkurencyjność polskich firm na rynku europejskim, ale również postawić pod znakiem zapytania osiągnięcie ważnych społecznie celów.

Serdecznie zachęcamy do lektury i czekamy na dobre przykłady z Polski!

³ Urząd Zamówień Publicznych 2014 (www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/prawo-zamowien-publicznych-regulacje/prawo-unijne/dyrektywy, dostęp 27 grudnia). Zgodnie z postanowieniami Komisji Europejskiej, implementacja dyrektyw do krajowych porządków prawnych powinna nastąpić najpóźniej w kwietniu 2016 roku.

MIEJSKA STRATEGIA ODPOWIEDZIALNEGO POZYSKIWANIA DREWNA BARCELONA (HISZPANIA)

STRATEGIA DLA MIASTA ŁAŃCUCH DOSTAW DREWNO I PAPIER

Warte naśladowania:

- › *strategiczne podejście oraz wsparcie i regularne szkolenia dla urzędników*
- › *szerokie partnerstwo, w tym współpraca z organizacjami pozarządowymi*
- › *odpowiedzialność społeczna i ekologiczna w skali globalnej*

Barcelona od wielu lat uznawana jest za lidera miejskiej polityki zrównoważonego rozwoju. W 2012 roku miasto przyjęło kolejną wersję Lokalnej Agendy 21 pod tytułem **“Obywatelskie Zobowiązania na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2012-2022”⁴**, która zawiera 10 długoterminowych zobowiązań oraz konkretne obszary działania odnośnie każdego z nich.

Zobowiązanie piąte dotyczy mądrego gospodarowania zasobami w celu przejścia **od społeczeństwa konsumpcyjnego do odpowiedzialnej konsumpcji**. Jednym z planowanych działań jest dalsza promocja zrównoważonych zamówień w ramach administracji publicznej, sektora prywatnego oraz organizacji pozarządowych. Jest to kontynuacja wieloletnich starań miasta w tej dziedzinie, obejmujących różne typy produktów i usług, m.in. usługi sprzątające, papier, sprzęt komputerowy, ubrania robocze oraz drewno.

Już w 2004, jako pierwsze hiszpańskie miasto, Barcelona przyjęła **miejską strategię odpowiedzialnego pozyskiwania drewna**, której celem było ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko poprzez przyczynienie się do zrównoważonej gospodarki zasobami leśnymi. Strategia była kontynuacją miejskiej polityki odpowiedzialnej konsumpcji, ale także odpowiedzią na presję ze strony organizacji pozarządowych opowiadających się przeciwko wykorzystywaniu drewna pochodzącego z nielegalnych źródeł.

Symbolem rabunkowej gospodarki leśnej jest zagłada lasów tropikalnych, a w szczególności puszczy amazońskiej. Greenpeace ocenia, że nawet 80% drewna importowanego z Amazonii może pochodzić z nielegalnych źródeł. Według Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa życie prawie **1/4 ludności świata** jest bezpośrednio związane z gospodarką leśną.⁵

⁴ Citizen Commitment to Sustainability 2012-2022, Barcelona City Council 2012 (http://www.sostenibilitatbcn.cat/attachments/article/413/Commitment_22_UK_web.pdf, dostęp 6 grudnia 2015)

⁵ FAO 2015 (<http://www.fao.org/forestry/livelihoods/en/>, dostęp 6 grudnia 2015)

Zrównoważona gospodarka zasobami leśnymi ma wymiar ekologiczny (powstrzymanie zmian klimatu, ochrona bioróżnorodności), ale również społeczny i ekonomiczny (ograniczanie ubóstwa, przeciwdziałanie korupcji, ochrona tradycyjnych społeczności). Jako konsument **15% drewna i papieru** w skali europejskiej, sektor publiczny ma dużą rolę do odegrania w kwestii promocji zrównoważonej gospodarki leśnej w Europie i na świecie.⁶

Zgodnie z przyjętą przez Barcelonę strategią całość drewna kupowanego w ramach zamówień publicznych musi pochodzić z **lasów zarządzanych w sposób zrównoważony**, czyli charakteryzujących się m.in. kontrolowanym poziomem wycinki umożliwiającym odnawianie się zasobów leśnych, ograniczeniem wpływu na środowisko oraz poszanowaniem bioróżnorodności. Preferencje przyznawane są dostawcom posiadającym certyfikat FSC (Forest Stewardship Council) lub ekwiwalent (preferencje na etapie oceny ofert), inne "słabsze" certyfikaty (np. PEFC) otrzymują mniejszą liczbę punktów.⁷ Wymóg oferowania produktów z legalnego źródła jest natomiast zawarty w specyfikacji istotnych warunków zamówienia, a zatem ma charakter obowiązkowy.

Inne elementy przyjętej polityki to **wewnętrzny proces monitoringu**, realizowany przez specjalnie w tym celu powołany komitet, oraz szkolenia i wsparcie techniczne dla pracowników administracji odpowiedzialnych za organizację przetargów.

Miasto nawiązało także **współpracę z organizacjami ekologicznymi** działającymi na rzecz ochrony lasów, m.in. wydając wspólnie z Greenpeace przewodnik "Zostań przyjacielem lasu"⁸ oraz dołączając do kampanii WWF pod hasłem "Miasta dla lasów"⁹. Od 2013 roku Barcelona jest również aktywnym członkiem Europejskiej Koalicji na rzecz Zrównoważonej Gospodarki Drewnem z Lasów Tropikalnych¹⁰.

Dzięki nowej strategii w latach 2004-2012 **78% drewna** zakupionego przez administrację pochodziło z obszarów leśnych posiadających certyfikat lub będących w trakcie procesu certyfikacji (27% posiadało certyfikat FSC).¹¹ Najważniejszymi klientami były Miejskie Przedsiębiorstwo Pogrzebowe, Departament Parków i Ogrodów (ławki, ogrodzenia) oraz służby miejskie odpowiedzialne za budowę nowych, drewnianych pawilonów na miejskich plażach.¹²

⁶ Sustainable Timber Action, ICLEI Europe 2011-2015 (<http://www.sustainable-timber-action.org/responsible-timber/>, dostęp 6 grudnia 2015)

⁷ Zob.: I. Bojadżijewa, M. Wojtacha, Analiza: Oznakowania w zrównoważonych zamówieniach publicznych, Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie, 2015, (<http://www.ekonsument.pl/materialy/pobierz/611>)

⁸ Hazte Amigo de los Bosques: Manual de Autoajuda, Greenpeace/Ajuntament de Barcelona 2006 (<http://www.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/other/hazte-amigo-de-los-bosques-2.pdf>, dostęp 6 grudnia 2015)

⁹ Ciudades por los Bosques, WWF 2013 (http://www.wwf.es/que_hacemos/bosques/nuestras_soluciones/ciudades_por_los_bosques/, dostęp 6 grudnia 2015)

¹⁰ European Sustainable Tropical Timber Coalition, IDH Sustainable Trade Initiative (<http://www.europeansttc.com/>, dostęp 6 grudnia 2015)

¹¹ Barcelona City Council Timber Procurement Policy in the framework of the EU STTC, Helena Estevan (Ecoinstitut Barcelona), prezentacja podczas konferencji Ecoprocura 2014, 25 września 2014, Ghent (http://www.ecoprocura.eu/fileadmin/editor_files/images/EcoProcura_2014_-_Helena_Estevan_EcoInstitut_Barcelona.pdf, dostęp 6 grudnia 2015)

¹² Barcelona, Spain. Responsible Timber Procurement: from coffins to beach stands, Sustainable Timber Action Case Study Series, ICLEI Europe 2011-2015 (http://www.sustainable-timber-action.org/fileadmin/files/STA_Toolkit/STA_Barcelona___case_study.pdf, dostęp 6 grudnia 2015)

Przeszkody w realizacji strategii to przede wszystkim **problemy z dostępnością produktów** posiadających odpowiedni certyfikat, trudności z dotarciem do wszystkich placówek miejskich będących potencjalnymi nabywcami drewna oraz rotacja personelu przekładająca się na konieczność regularnego powtarzania szkoleń.

Mając świadomość tych trudności, w 2014 Barcelona opublikowała **nowe wytyczne**¹³ w zakresie odpowiedzialnego pozyskania drewna. Ten dokument był elementem szerszej przebudowy systemu zamówień publicznych, opartej na nowym rozporządzeniu o stosowaniu społecznych i środowiskowych kryteriów w zamówieniach publicznych uchwalonym rok wcześniej. Wytyczne definiują szczegółowe kryteria dla różnych typów produktów oraz określają system monitorowania polityki zakupowej.

Ciekawe są w szczególności zapisy dotyczące preferencji dla wykorzystania **drewna jako materiału budowlanego**, zwłaszcza pochodzącego z lokalnie dostępnych gatunków lub z recyklingu oraz uszczegółowienie zapisów o legalnym pochodzeniu w odpowiedzi na nowe regulacje europejskie (EUTR, FLEGT¹⁴).

Sustainable Timber Action

Projekt Sustainable Timber Action (www.sustainable-timber-action.org) był realizowany w latach 2011-2013. W ramach projektu dostępny jest szereg materiałów dla miast zainteresowanych odpowiedzialną polityką pozyskiwania drewna, m.in. przykłady działań aktywnych miast, materiały szkoleniowe i informacyjne oraz przewodniki dotyczące zamówień publicznych uwzględniających kryteria środowiskowe oraz społeczne, również sprawiedliwego handlu.

Zrównoważona gospodarka leśna według FSC

FSC to niezależna międzynarodowa organizacja powstała w 1994 roku, która przyznaje certyfikaty potwierdzające, że dany obszar leśny jest zarządzany w zgodzie ze standardami ekologicznymi i społecznymi. 10 zasad promowanych przez FSC obejmuje m.in. ochronę ekonomicznych, społecznych i ekologicznych korzyści zapewnianych przez las, dbałość o godne warunki pracy i dobre relacje ze społecznościami lokalnymi oraz długoterminowe planowanie i monitoring.¹⁵

Warto zajrzeć:

I. Bojadżijewa, M. Wojtacha, *Oznakowania w Zrównoważonych Zamówieniach Publicznych* › www.ekonsument.pl/materialy/pobierz/611.

¹³ Technical instructions for the application of sustainability criteria to timber, Ajuntament Barcelona 2015 (http://www.ajsosteniblebcn.cat/instruction-timber_54581.pdf, dostęp 6 grudnia 2015)

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 995/2010 z dnia 20 października 2010 ustanawiające obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna (ec.europa.eu/environment/eutr2013/index_pl.htm, dostęp 6 grudnia 2015)

¹⁵ FSC Principles and Criteria: international guidelines to forest management, FSC 2015 (<https://ic.fsc.org/en/certification/principles-and-criteria>, dostęp 6 grudnia 2015)

100% ZIELONEJ ENERGII DLA SEKTORA PUBLICZNEGO BRANDENBURGIA (NIEMCY)

STRATEGIA DLA REGIONU ZMNIEJSZENIE EMISJI CO₂ ENERGIA ODNAWIALNA

Warte naśladowania:

- › regionalna polityka zamówień publicznych
- › długofalowa strategia transformacji ekonomicznej
- › ambitne podejście i rosnące wymagania

Brandenburgia to kraj związkowy Niemiec ze stolicą w Poczdamie, graniczący z Polską. W 2008 roku parlament związkowy Brandenburgii uchwalił **nowe cele klimatyczne** na poziomie regionalnym, zobowiązując się do redukcji emisji CO₂ spowodowanych wytwarzaniem energii o 40% do 2020 i o kolejne 35% do 2030, w odniesieniu do poziomu z 1990 roku¹⁶. To szczególnie ambitne cele dla regionu, gdzie położone są kopalnie odkrywkowe węgla brunatnego, którego spalanie powoduje najwyższe emisje CO₂ w porównaniu z innymi formami pozyskania energii. Brandenburgia to także, obok Meklemburgii – Pomorza Przedniego, jeden z regionów o najniższej gęstości zaludnienia w skali Niemiec oraz szybko postępujących zmianach demograficznych. Na przykład, już dziś co piąty mieszkaniec przekroczył 65 rok życia, w 2030 będzie to dotyczyć jednej trzeciej liczby ludności.¹⁷

Ważnym celem strategicznym jest zatem **rozbudowa sektora odnawialnych źródeł energii**, zarówno w ramach przeciwdziałania zmianom klimatu, jak i w celu stworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy. Już dziś w sektorze OZE pracuje więcej osób niż w branży związanej z wytwarzaniem węgla brunatnego. Polityka energetyczno-klimatyczna do roku 2030 zakłada 100% udziału energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu prądu, 39% w zużyciu ciepła oraz 8% w transporcie¹⁸. Główną rolę w regionie odgrywa energetyka wiatrowa, która już teraz produkuje energię w ilości zaspokajającej 1/3 zapotrzebowania na prąd w Brandenburgii i Berlinie. Rozwijają się również energetyka słoneczna oraz wykorzystanie biomasy.

Jednym z elementów realizacji tych celów strategicznych była podjęta przez rząd Brandenburgii w 2008 decyzja, że **50% energii wykorzystywanej przez sektor publiczny powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych**. Energia ta wykorzystywana jest przez wszystkie instytucje publiczne oraz uniwersytety, zasilając łącznie ponad 200 budynków o powierzchni ok. 1,2 miliona metrów kwadratowych.

¹⁶ Ministerstwo Rozwoju Wsi, Środowiska i Rolnictwa Kraju Związkowego Brandenburgia 2014 (www.mlul.brandenburg.de/cms/detail.php/bb1.c.289621.de, dostęp 10 grudnia 2015)

¹⁷ Demographic Change Regions Network (<http://dcrn.eu/who-we-are>, dostęp 10 grudnia 2015)

¹⁸ Ministerstwo Rozwoju Wsi, Środowiska i Rolnictwa Kraju Związkowego Brandenburgia 2014 (www.mlul.brandenburg.de/cms/detail.php/bb1.c.295381.de, dostęp 10 grudnia 2015)

Rozpisana następnie procedura przetargowa pozwoliła na zapewnienie dostaw energii, która w 50% pochodziła ze źródeł odnawialnych, co potwierdzały **świadczenia pochodzenia** (tzw. zielone świadectwa). System świadectw pochodzenia, umożliwiający śledzenie łańcucha dostaw od producenta do użytkownika, jest ważnym elementem wiarygodnego obrotu energią ze źródeł odnawialnych. Dzięki szczegółowej dokumentacji wykluczone są sytuacje, kiedy raz wyprodukowana energia ze źródeł odnawialnych zostaje sprzedana więcej niż jednemu nabywcy, który przecież nie jest w stanie fizycznie odróżnić "zielonej" energii od tej pochodzącej z konwencjonalnych źródeł.

Sukces pierwszego przetargu pozwolił na podniesienie poprzeczki. Już w 2011 Brandenburgia ogłosiła kolejny przetarg, tym razem z zamiarem zakupu **energii pochodzącej w 100% ze źródeł odnawialnych**. Wymóg ten został wspomniany już w nazwie zamówienia i dalej określony w specyfikacji jego warunków, m.in. opisując szczegółowo przyjętą definicję zielonej energii oraz wykluczając możliwość oferowania energii ze źródeł konwencjonalnych "zneutralizowanej" zakupionymi świadectwami pochodzenia. Kryterium oceny ofert, spełniających powyższy wymóg energii odnawialnej, była na koniec najniższa cena¹⁹. Do nowego przetargu, ogłoszonego na poziomie unijnym, zgłosiło się 14 potencjalnych dostawców, z czego połowa była w stanie dostarczyć wszystkie wymagane dokumenty. Warto podkreślić, że wybrany dostawca zaoferował taką samą cenę za kilowat jak w przypadku energii ze źródeł konwencjonalnych, a zatem tak ważna z punktu widzenia ekologicznego, ekonomicznego i społecznego zmiana nie pociągnęła za sobą **żadnych dodatkowych kosztów** dla regionalnego budżetu.

Realizacja kontraktu rozpoczęła się w 2014 roku, a **plany na przyszłość** są jeszcze ambitniejsze – kolejny kontrakt ma zawierać zobowiązania do budowy nowych instalacji do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, dalej przyczyniając się do rozwoju ekonomicznego regionu.

100% zielonej energii dla Europejskiej Zielonej Stolicy Lublany

Przykład z Brandenburgii biorą inne regiony i miasta. W 2015 stolica Słowenii Lublana ogłosiła wspólny przetarg z udziałem 106 innych instytucji publicznych w mieście na zakup energii pochodzącej w 100% ze źródeł odnawialnych. Z oferentem, wybranym na podstawie kryterium najniższej ceny, podpisano 3-letni kontrakt²⁰. W 2016 Lublana będzie Europejską Zieloną Stolicą.

Warto zajrzeć:

Kryteria UE dotyczące ekologicznych zamówień publicznych w odniesieniu do energii elektrycznej, Komisja Europejska 2012

› http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/criteria/electricity_pl.pdf

¹⁹ Procurement of 100% green electricity in Brandenburg, GPP News Alert 37/2013, European Commission (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue37_Case_Study80_Brandenburg.pdf, dostęp 10 grudnia 2015)

²⁰ GPP2020 Case Tender Model on 100% RES electricity (Municipality of Ljubljana), GPP2020 2015 (www.gpp2020.eu/fileadmin/files/Tender_Models/GPP_2020_Tender_Model_Electricity_Ljubljana_November_2015.pdf, dostęp 11 grudnia 2015)

ENERGOOSZCZĘDNE OŚWIETLENIE ULIC

ŽUPA DUBROVAČKA (CHORWACJA)

STRATEGIA DLA GMINY ZMNIEJSZENIE EMISJI CO₂ ENERGIA – OŚWIETLENIE

Warte naśladowania:

- › *łączenie korzyści środowiskowych i ekonomicznych*
- › *polityka zamówień publicznych w niewielkiej gminie*
- › *aktywne korzystanie ze wsparcia programów europejskich*

Župa Dubrovačka to niewielka gmina położona w regionie Dubrownika, nad brzegiem Adriatyku, licząca niewiele ponad 8.000 mieszkańców. W listopadzie 2013 gmina przystąpiła do **Porozumienia między Burmistrzami**²¹, zobowiązując się do redukcji emisji CO₂ o 20% do 2020 roku (rok bazowy: 2012).

W 2014 Župa Dubrovačka przedstawiła **Plan Działań na rzecz Zrównoważonej Energii** (SEAP), opracowany w ramach projektu Alterenergy²² - Zrównoważona Energia dla Małych Społeczności w rejonie Adriatyku, finansowanego z funduszy europejskich i oferującego wsparcie dla 60 miejscowości poniżej 10 000 mieszkańców. Zatwierdzenie tego dokumentu było ważnym impulsem dla rozpoczęcia stosowania zielonych zamówień publicznych jako instrumentu redukcji emisji CO₂.

Pierwszy przetarg uwzględniający kryteria środowiskowe był ogłoszony w maju 2014 roku i dotyczył wymiany oświetlenia ulic o wartości 180 000 EUR²³. Celem zamawiającego była **wymiana starych wysokociśnieniowych lamp rtęciowych** na nowe, które zużywałyby mniej energii oraz powodowały mniejsze straty światła. W specyfikacji istotnych warunków zamówienia uwzględnione były kryteria środowiskowe, oparte m.in. na standardach Energy Star²⁴ oraz Międzynarodowej Komisji ds. Oświetlenia²⁵. Obejmowały takie parametry jak np. wydajność świetlna (natężenie emitowanego światła w przeliczeniu na jednostkę zużytej energii), trwałość oraz barwa.

²¹ Oficjalna strona Porozumienia między burmistrzami w języku polskim: <http://www.porozumienieburmistrzow.eu>

²² Alterenergy Energy Sustainability for Adriatic Small Communities, Regione Puglia 2011-2015 (www.alter-energy.eu/, dostęp 11 grudnia 2015)

²³ Wszystkie informacje odnośnie przetargu, o ile nie zostały podane inne źródła, w oparciu o: Procurement of energy-efficient street lighting. Municipality of Zupa Dubrovacka, Croatia, GPP News Alert 55/2015, European Commission (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue55_Case_Study112_Croatia_street_lighting.pdf, dostęp 10 grudnia 2015)

²⁴ Choose Energy Star certified lightning, Energy Star 2012 (www.energystar.gov/ia/partners/publications/pubdocs/ENERGY%20STAR%20Lighting%20Brochure_508.pdf?94ed-58b5, dostęp 15 grudnia 2015)

²⁵ Guide to the Lighting of Urban Areas, International Commission on Illumination 136-2000 (www.cie.co.at/index.php/index.php?i_ca_id=412, dostęp 15 grudnia 2015)

Kryterium oceny ofert była wprawdzie **najniższa cena**, ale warunki zostały sformułowane w ten sposób, że tylko oświetlenie typu LED (lub ewentualnie inna, jeszcze bardziej przyjazna środowisku technologia) spełniało te wymagania. Dodatkowym elementem promującym ograniczony wpływ na środowisko naturalne były wymogi dotyczące utrzymania i naprawy zakupionego systemu (np. zgodność z dyrektywą UE dot. zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego²⁶).

Zainstalowanie 686 energooszczędnych lamp typu LED pozwoliło nie tylko na redukcję emisji CO₂ (36% mniej), ale również **oszczędności w wydatkach na energię** (13 800 EUR rocznie, nie licząc niższych kosztów utrzymania). Doświadczenie realizacji przetargu i pozytywna odpowiedź ze strony potencjalnych oferentów zachęciły gminę do podniesienia poprzeczki przy kolejnych przetargach.

Porozumienie między Burmistrzami

Porozumienie między Burmistrzami to oddolny ruch skupiający władze lokalne i regionalne, które dobrowolnie zobowiązują się do podniesienia efektywności energetycznej oraz zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii na swoim terenie. Do dnia dzisiejszego zobowiązanie podpisało już ponad 6.000 miast, liczących łącznie ponad 212 milionów mieszkańców, w tym 53 miasta i gminy z Polski.²⁷ Najważniejszą organizacją oferującą wsparcie dla polskich miast-sygnatariuszy jest Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć Energie-Cites²⁸.

Warto zajrzeć:

Kryteria UE dotyczące ekologicznych zamówień publicznych w zakresie oświetlenia ulicznego i sygnalizacji świetlnej, Komisja Europejska 2012

› http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/criteria/street_lighting_pl.pdf

²⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 roku w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego WEEE, wersja przekształcona (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0019&from=EN>, dostęp 15 grudnia 2015)

²⁷ Porozumienie między Burmistrzami 2015 (<http://www.covenantofmayors.eu>, dostęp 11 grudnia 2015)

²⁸ Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć Energie-Cites (<http://www.pnec.org.pl/>, dostęp 15 grudnia 2015)

MONITORING SPOŁECZNIE ODPOWIEDZIALNEGO ŁAŃCUCHA DOSTAW MALMÖ (SZWECJA)

STRATEGIA DLA MIASTA ŁAŃCUCH DOSTAW RÓŻNEGO TYPU PRODUKTY I USŁUGI

Warte naśladowania:

- › odpowiedzialność społeczna w skali globalnej
- › przestrzeganie standardów praw pracowniczych w łańcuchach dostaw
- › efektywny kosztowo system monitoringu dostawców oparty na współpracy gmin

Malmö²⁹ cieszy się opinią miasta wytyczającego szlaki w dziedzinie miejskiej polityki zrównoważonego rozwoju, co przekłada się również na regulacje i praktykę w zakresie zamówień publicznych. Kwestia społecznej odpowiedzialności w łańcuchu dostaw produktów kupowanych przez miasto jest ważnym elementem polityki zamówień publicznych, zwłaszcza że w 2006 roku Malmö zostało **pierwszym szwedzkim Miastem Przyjaznym dla Sprawiedliwego Handlu**³⁰.

Weryfikowanie społecznej odpowiedzialności producentów może być jednak trudne, szczególnie w przypadku produktów nieobjętych powszechnie uznanym systemem certyfikacji. W 2010 roku przeprowadzono ocenę ryzyka, w celu zidentyfikowania **grup produktów najbardziej narażonych na przypadki łamania praw pracowniczych**. W pierwszej kolejności wybrano trzy grupy produktów: sprzęt elektroniczny, meble oraz materiały biurowe, dla których opracowane zostały nowe, bardziej rygorystyczne procedury.

Od oferentów w przetargach dotyczących tych grup produktów wymagane jest **podpisanie kodeksu postępowania etycznego**, który obejmuje podstawowe konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy, regulacje związane z bezpieczeństwem i higieną pracy oraz regulacje kodeksu pracy w kraju producenta, dotyczące m.in. płacy minimalnej czy zabezpieczenia społecznego. Brak podpisu pod zaproponowanym dokumentem wyklucza daną firmę z procedury przetargowej.

Niestety, doświadczenie pokazuje, że wiele kodeksów postępowania etycznego pozostaje jedynie na papierze. Aby temu zapobiec, Malmö stworzyło **kompleksowy system monitoringu dostawców**, od kwestionariuszy po bezpośrednie kontrole. Pierwszym krokiem jest wysłanie nowym kontrahentom kwestionariusza, który pozwala ocenić wiarygodność polityki społecznej odpowiedzialności firmy oraz poziom

²⁹ Opracowane na podstawie: Good practice in socially responsible public procurement. Approaches to verification from across Europe, Landmark/WEED 2012 (<http://www.landmark-project.eu/en/guidance-tools>, dostęp 17 grudnia 2015)

³⁰ Kampania PROCURA+, ICLEI Europe (<http://www.procuraplus.org/en/participants/sweden-malmoe/>, dostęp 17 grudnia 2015)

ryzyka. Na podstawie jego wyników podejmowana jest decyzja o terminie i zakresie kontroli w siedzibie firmy lub miejscu produkcji. Założenie jest takie, że każdy z kontrahentów zostanie poddany przynajmniej jednej kontroli w okresie trwania kontraktu.

System ten ma charakter otwarty i może do niego przystąpić **każda zainteresowana szwedzka gmina**. Organizacją monitoringu zajmuje się firma SKL Kommentus³¹, będąca własnością Stowarzyszenia Szwedzkich Miast i Regionów, która podpisuje umowę ramową z wybranymi w przetargu niezależnymi audytorami. Od 2012 roku do systemu przystąpiły już 82 miejscowości, które wspólnie ponoszą koszty jego funkcjonowania i dzielą się otrzymanymi raportami. Do 2015 roku przeprowadzono ok. 30 kontroli, głównie w Azji, a zidentyfikowane przypadki nieprzestrzegania kodeksu zostały przedyskutowane z kontrahentami³².

Ten system to nie tylko oszczędność czasu i zasobów dla lokalnych administracji, ale przede wszystkim powszechnie akceptowany standard społecznej odpowiedzialności firm, z **ogromnym potencjałem wpływu na praktyki rynkowe**. Firma postępująca niezgodnie z zapisami kodeksu postępowania etycznego musi liczyć się z utratą dostępu do kontraktów ogłaszanych przez ponad 80 miejscowości, a ta liczba z pewnością będzie rosła. Gminy uczestniczące w systemie otrzymują certyfikat potwierdzający ich zaangażowanie w monitorowanie kryteriów społecznych i etycznych.

Wspólny system monitoringu w Norwegii

Korzystając z doświadczeń szwedzkich gmin, podobny system monitoringu został również stworzony w Norwegii. Inicjatorem jego powstania była administracja Oslo, we współpracy z Norweską Agencją Administracji Publicznej (Difi) oraz ze wsparciem finansowym Ministerstwa ds. Dzieci, Równości i Integracji Społecznej. Do wspólnego systemu monitoringu społecznej odpowiedzialności firm dostarczających produkty i usługi dla sektora publicznego przystąpiło ponad 60 norweskich instytucji publicznych różnych szczebli. Dostawcy muszą przestrzegać ośmiu kluczowych konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy lub dziesięciu zasad UN Global Compact.³³

³¹ Monitoring system for ethical and social requirements, SKL Kommentus Inkopscentral 2015 (<https://www.skllkommentus.se/inkopscentral/vart-arbetsatt/System-for-uppfoljandekontroll-av-etiska-och-sociala-krav>, dostęp 17 grudnia 2015)

³² GPP News Alert 50/2015, European Commission (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue50_NewsAlert_Interview.pdf, dostęp 17 grudnia 2015)

³³ Success stories in socially responsible public procurement. Using public spending to drive improvements for workers in global supply chains, Landmark/Setem Catalunya 2014, (<http://www.landmark-project.eu/en/guidance-tools>, dostęp 17 grudnia 2015)

SZKOŁY OGRZEWANE ENERGIAŁ ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH

OSŁO (NORWEGIA)

STRATEGIA DŁA MIASTA ZMNIEJSZENIE EMISJI CO₂ ENERGIA – OGRZEWANIE

Warte naśladowania:

- › zastosowanie innowacyjnej metody zamówienia przedkomercyjnego
- › kompleksowe rozwiązanie dla istniejących i przyszłych szkół
- › zaangażowanie odbiorców na etapie badania potrzeb

Ambicją Oslo jest zredukowanie do 2030 roku poziomu emisji CO₂ o połowę, w odniesieniu do poziomu z 1990 roku. Miasto podjęło się więc **rezygnacji z używania energii pochodzącej z paliw kopalnych do ogrzewania budynków**. Aby dać przykład innym podmiotom, w 2008 roku postanowiono wyeliminować paliwa kopalne z systemu ogrzewania budynków publicznych. Następnym krokiem jest eliminacja paliw kopalnych z systemu ciepłowni rejonowych (do 2016), a w 2020 ogrzewanie budynków w całym mieście powinno być zeroemisyjne.³⁴

Przed rozpoczęciem procedury przetargowej 52 na 177 szkół w Oslo wciąż korzystały z ogrzewania na bazie paliw kopalnych. Aby znaleźć najlepsze możliwe rozwiązania, miasto zdecydowało się na tzw. **procedurę zamów-wień przedkomercyjnych**³⁵.

Procedura ta obejmowała cztery etapy:

- konsultacje odnośnie potrzeb szkół i możliwych rozwiązań,
- konkurs na najbardziej innowacyjne rozwiązania,
- etap doskonalenia zaproponowanych rozwiązań,
- ogłoszenie i rozstrzygnięcie przetargu na zakup rozwiązań wypracowanych w poprzednich etapach.

Do konsultacji zaproszeni zostali przedstawiciele sektora prywatnego, instytucji badawczych i naukowych oraz osoby reprezentujące administracją lokalną i szkoły. W ramach konsultacji wypracowano **kryteria oceny rozwiązań**, które miały zostać przedstawione w ramach konkursu. Te kryteria to m.in. ocena kosztów w perspektywie cyklu życia danej technologii (koszty inwestycji, utrzymania oraz planowany okres funkcjonowania), niezawodność, innowacyjność, korzyści dla środowiska, łatwość wdrożenia oraz możliwość zastosowania tego samego rozwiązania w innych szkołach i budynkach publicznych.

³⁴ Urban ecology in Oslo, Climate Leader Papers, UNEP 2013 (http://www.climateactionprogramme.org/climate-leader-papers/urban_ecology_in_oslo, dostęp 18 grudnia 2015)

³⁵ Wszystkie informacje odnośnie przetargu, o ile nie zostały podane inne źródła, w oparciu o: Renewable heating systems for schools in Oslo (Norway), GPP News Alert 25/2012, European Commission (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue25_Case_Study55_Oslo_heating.pdf, dostęp 10 grudnia 2015)

Na ogłoszony następnie konkurs nadeszło 12 propozycji rozwiązań, z których wybrano 4 najlepsze, jakie były dalej rozwijane. Miasto częściowo finansowało prace badawczo-rozwojowe, jednocześnie gwarantując, że z ich efektów będą mogli korzystać wszyscy uczestnicy procesu konsultacji. Na każdy z ogłoszonych w kolejnym kroku przetargów nadeszło od 3 do 7 ofert, potwierdzając, że nie tylko konsorcja biorące udział w konkursie mogły sprostać wymaganiom przetargu. Wymiana systemu ogrzewania we wszystkich 52 szkołach kosztowała łącznie 11,2 milionów euro, a zastosowane technologie to m.in. **gruntowe pompy ciepła i kolektory, bioolej, biogaz, inne biopaliwa** oraz różne kombinacje tych technologii.

Opracowanie katalogu odpowiednich rozwiązań było bardzo pomocne dla miasta, które w najbliższych latach będzie musiało zbudować lub przebudować wiele budynków użyteczności publicznej, w związku z szybko rosnącą liczbą ludności. Wybrana procedura pozwoliła również na dalszy **rozwój przemysłu i badań związanych z energią ze źródeł odnawialnych** w skali regionu, mobilizując lokalne firmy do szukania innowacyjnych i przyjaznych dla środowiska rozwiązań. Dzięki zainstalowanym technologiom, miasto zredukowało emisję CO₂ o 3000 ton w skali roku oraz znacząco ograniczyło zanieczyszczenie powietrza.

Zamówienia przedkomercyjne jako instrument wspierania innowacji

Komisja Europejska definiuje zamówienia przedkomercyjne jako podejście do zamawiania usług badawczo-rozwojowych oparte na podziale ryzyka i korzyści między nabywcą publicznym i branżą przemysłową oraz realizowane na zasadzie konkurencyjności, czyli nie będące pomocą publiczną. W praktyce zamówienia przedkomercyjne mają charakter działań przygotowawczych i umożliwiają nabywcom udział w wypracowaniu katalogu rozwiązań odpowiadających na zdefiniowany przez nich problem. Co ważne, etap dialogu i badań (poszukiwanie i projektowanie rozwiązań) jest oddzielony od etapu komercjalizacji (zakup gotowego rozwiązania), zapewniając przejrzystość i konkurencyjność, a podział ryzyka i korzyści oznacza m.in. że efekty prac badawczo-rozwojowych nie pozostają wyłączną własnością nabywcy. Wspierając wypracowanie rozwiązań lepszych niż te dostępne na rynku, sektor publiczny może przyczynić się do odpowiedzi na ważne wyzwania społeczne, jednocześnie wpływając na poprawę innowacyjności i potencjału konkurencyjnego europejskiego przemysłu³⁶.

Wymiana doświadczeń w dziedzinie wspierania innowacyjności

Platforma Zamówień Publicznych na rzecz Innowacji (www.innovation-procurement.org) to międzynarodowa społeczność ekspertów ds. zamówień publicznych oraz na bieżąco aktualizowane zasoby poświęcone tematyce zamówień przedkomercyjnych oraz roli zamówień publicznych we wspieraniu innowacyjności.

Warto zajrzeć:

Komunikat Komisji Europejskiej KOM (2007) 799, Zamówienia przedkomercyjne: wspieranie innowacyjności w celu zapewnienia trwałości i wysokiej jakości usług publicznych w Europie › <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0799:FIN:PL:PDF>

³⁶ Digital Agenda for Europe, European Commission 2015 (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/pre-commercial-procurement>, dostęp 19 grudnia 2015)

ZDROWE I EKOLOGICZNE JEDZENIE W SZKOŁACH

RZYM (WŁOCHY)

STRATEGIA DLA MIASTA CERTYFIKATY ŻYWNOŚĆ

Warte naśladowania:

- › łączenie celów zdrowotnych, ekologicznych, społecznych i ekonomicznych
- › długofalowa strategia, rosnące ambicje
- › kompleksowy system kontroli jakości

Włoskie miasta należą do **pionierów w dziedzinie wprowadzania do szkół zdrowego i przyjaznego dla środowiska jedzenia**. Pierwsze regulacje odnośnie stołówek szkolnych wydano już w 1987 roku, a do serwowania produktów rolnictwa ekologicznego zachęcał projekt budżetu krajowego na 2000 rok jako jednej ze strategii wspierania dalszego rozwoju tego ważnego dla Włoch sektora gospodarki. W 2008 roku we włoskich szkołach wydano milion posiłków przygotowanych z produktów ekologicznych, co stanowi połowę wszystkich oferowanych posiłków.³⁷

W 2001 Rzym rozpoczął **program na rzecz poprawy jakości posiłków szkolnych**, pod hasłem Jakość dla Wszystkich. Celem programu jest zapewnienie posiłków, które są zdrowe, promują zrównoważoną konsumpcję, wspierają lokalnych producentów oraz są przyjazne dla środowiska. Rzymskie szkoły oferują dziennie 140.000 posiłków, z czego 92% przygotowywane jest na miejscu. W ramach programu Jakość dla Wszystkich regularnie organizowane są przetargi na obsługę szkolnych stołówek. Na potrzeby przetargów miasto podzielone jest na 11 obszarów i choć firmy mogą przedstawiać swoje oferty w każdym z obszarów, to wygrać mogą co najwyżej w dwóch. Ten zapis promuje konkurencję i wspiera **małe oraz średnie przedsiębiorstwa z regionu**.

Przetarg na lata 2007-2012³⁸ dotyczył usług o wartości 355 milionów euro i obejmował następujące **kryteria środowiskowe**, zawarte w specyfikacji istotnych warunków zamówienia:

- segregacja odpadów,
- wykorzystanie przyjaznych dla środowiska środków czyszczących,
- wykorzystanie ceramicznych talerzy, szklanych kubków oraz metalowych sztućców, produkty jednorazowego użytku (np. serwetki) powinny być biodegradowalne,

³⁷ Procurement of healthy, sustainable and organic food in schools, SCP Clearinghouse 2014 (<http://www.scpclearinghouse.org/c/5-sustainable-public-procurement/scp-initiatives/701-procurement-of-healthy-sustainable-and-organic-food-in-schools-.html>, dostęp 19 grudnia 2015)

³⁸ Wszystkie informacje odnośnie przetargu, o ile nie zostały podane inne źródła, w oparciu o: Sustainable food procurement for schools in Rome, GPP News Alert 14/2011, European Commission (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue14_Case_Study34_Rome_food.pdf, dostęp 18 grudnia 2015)

- produkty rolnictwa ekologicznego dla określonych grup produktów,
- zakaz używania roślin GMO (ang. *Genetically Modified Organisms*, tłum. organizmy genetycznie modyfikowane) lub mięsa od zwierząt karmionych paszą zawierającą GMO,
- gwarantowana świeżość owoców i warzyw, określana jako 3 dni między zebraniem a podaniem oraz oznaczenie firmy, daty oraz miejsca zbioru,
- świeżość produktów mięsnych, które powinny być dostarczane w ciągu 4 dni od pakowania,
- sezonowe jedzenie w oparciu o jadłospis ustalony przez administrację, mięso maksymalnie dwa razy w tygodniu, aby zredukować negatywny wpływ na środowisko naturalne.

Kryterium przyznawania zamówienia jest cena (51%) oraz oferta techniczna (49%), która obejmuje m.in. prace remontowe w stołówkach, szkolenia dla personelu, współpracę z przedsiębiorstwami społecznymi, wiarygodność zaproponowanych procedur, itp. Przedsiębiorstwa są także zachęcane do uwzględniania produktów z certyfikatami Sprawiedliwego Handlu.

Dzięki tak sformułowanym warunkom przetargu, **69% żywności serwowanej przez rzymskie szkoły opiera się na produktach rolnictwa ekologicznego**. Dodatkowo 26% żywności jest produkowana lokalnie, 14% posiada certyfikaty Sprawiedliwego Handlu, a 2% została zakupiona od przedsiębiorstw społecznych³⁹. **Średnia cena posiłku wzrosła przy tym jedynie o 8%**. Kontrola jakości odbywa się za pośrednictwem dietetyków zatrudnianych przez miasto oraz tzw. komisji stołowych, z udziałem rodziców. Miasto zorganizowało także przetarg na usługi monitorujące jakość jedzenia, w ramach którego wyspecjalizowane laboratorium codziennie analizuje próbki jedzenia z losowo wybranych szkolnych stołówek.

Szkolne posiłki: korzyści dla społeczeństwa, środowiska i gospodarki

Więcej przykładów miast europejskich, które wykorzystują kryteria środowiskowe i społeczne w zamawianiu posiłków szkolnych oraz innych usług cateringowych dostępnych jest na stronie projektu INNOCAT (www.sustainable-catering.eu).

Warto zajrzeć:

Kryteria UE dotyczące ekologicznych zamówień publicznych w zakresie żywności i usług cateringowych (w trakcie aktualizacji), Komisja Europejska 2008
 ▶ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/food_GPP_product_sheet_pl.pdf

³⁹ Creative Public Procurement: Lessons from Italy and the UK, dr Roberta Sonnino (School of City and Regional Planning, Cardiff University), Sustainweb 2008 (http://www.sustainweb.org/pdf2/gft_Roberta_Sonnino.ppt, dostęp 19 grudnia 2015)

MIEJSKI PROGRAM ODPOWIEDZIALNYCH ZAKUPÓW

WIEDEŃ (AUSTRIA)

STRATEGIA DLA MIASTA ZRÓWNOWAŻONA KONSUMPCJA SEKTOR BUDOWLANY I PAPIERNICZY

Warte naśladowania:

- › polityka zamówień publicznych jako wspólne zadanie całej administracji
- › inwestowanie w edukację konsumentów i dostawców
- › przejrzystość wspierająca dzielenie się dobrymi praktykami

Wiedeński program zrównoważonych zamówień publicznych to jedna z najbardziej znanych europejskich inicjatyw w skali miejskiej, wielokrotnie opisywana i nagradzana (m.in. Europejską Nagrodą Sektora Publicznego w 2011 roku)⁴⁰. Zainicjowany w 1998 roku i regulujący roczny budżet w wysokości 5 miliardów euro, program Ökokauf (Ekozakupy)⁴¹ jest kluczowym instrumentem realizacji celów miejskiego **Planu Działań na rzecz Ochrony Klimatu**. Aktualizacja tego planu z 2009 roku zakłada redukcję emisji CO₂ o 21% do 2020 roku, w odniesieniu do poziomu z 1990 roku⁴².

Sukces programu był możliwy dzięki zaangażowaniu personelu z różnych instytucji miejskich, a także uzyskaniu poparcia decydentów najwyższego szczebla. Oprócz koordynatora programu decydującą rolę odgrywa także grupa koordynacyjna, w której reprezentowane są poszczególne departamenty administracji miejskiej, instytucje odpowiadające np. za mieszkalnictwo czy służbę zdrowia oraz przedsiębiorstwa komunalne. Dzięki temu program od początku funkcjonował jako **integralny element pracy administracji**, nie był narzucony odgórnie, nie wymagał dodatkowych kosztów i wysiłku koordynacyjnego.

Na początku działania programu dokonano przeglądu produktów i usług kupowanych przez administrację, w kontekście ich znaczenia dla polityki środowiskowej oraz potencjału zmiany. Na podstawie wyników tego przeglądu stworzono **szereg grup zadaniowych, pracujących wspólnie nad kryteriami zakupu poszczególnych produktów i usług** (np. usługi sprzątające, tekstylia, flota samochodowa, zarządzanie terenami zielonymi, żywność, organizacja imprez). Od 2003 roku program ma charakter obowiązkowy, tzn. instytucje publiczne kupujące produkty i usługi nim objęte, muszą stosować uzgodnione kryteria.

⁴⁰ European Public Sector Award 2011 (<http://www.epsa2011.eu>, dostęp 20 grudnia 2015)

⁴¹ Wszystkie informacje odnośnie programu, o ile nie zostały podane inne źródła, w oparciu o: Ökokauf Wien – Vienna's Sustainable Procurement Programme, GPP News Alert 51/2015, European Commission (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue51_Case_Study106_Vienna_Okokauf.pdf, dostęp 18 grudnia 2015)

⁴² Climate Protection Programme of the City of Vienna 2010-2020 (<https://www.wien.gv.at/english/environment/klip>, dostęp 20 grudnia 2015)

Ważnym elementem funkcjonowania programu są **działania edukacyjne**, promujące zrównoważoną konsumpcję na poziomie wyborów indywidualnych i instytucjonalnych. Działania adresowane są do wszystkich grup społecznych, ale w szczególności do lokalnych firm oraz dzieci i młodzieży. Wszystkie kryteria i analizy wypracowane przez program są publicznie dostępne⁴³. Konsekwentne stosowanie kryteriów środowiskowych miało wpływ na rynek oferowanych produktów i usług, stopniowo eliminując z niego te najmniej przyjazne dla środowiska, zwłaszcza w sektorze papierniczym oraz materiałów budowlanych.

Wiedeń regularnie monitoruje efekty programu, ostatnią taką analizę przeprowadzono w kwietniu 2014 roku⁴⁴, próbując ocenić **ilościowe i jakościowe rezultaty** po 15 latach działania Ekozakupów.

Najważniejsze z nich to:

- redukcja emisji CO₂ o 15 000 ton w skali roku, m.in. dzięki wymianie oświetlenia na energooszczędne czy instalacjom ograniczającym zużycie wody,
- oszczędność 1,5 miliona euro w skali roku, m.in. dzięki instalacji energooszczędnych rozwiązań i zastosowaniu nowoczesnych technologii budowlanych,
- ponad 50% żywności kupowanej przez wiedeńskie szkoły to produkty rolnictwa ekologicznego,
- ochrona zdrowia pracowników i środowiska dzięki korzystaniu z przyjaznych dla środowiska i bardziej wydajnych środków czyszczących,
- ograniczenie użycia szkodliwych rozpuszczalników dzięki zastosowaniu przyjaznych dla środowiska materiałów budowlanych (4 000 kg mniej w skali roku).

Kryteria wypracowywane w ramach programu stopniowo uwzględniają również kwestie społeczne (np. grupa zadaniowa poświęcona produktom tekstylnym). O jakości tych kryteriów może także świadczyć fakt, że wiele rozwiązań przetestowanych w ramach Ekozakupów zostało wykorzystanych przy tworzeniu prawa na poziomie krajowym czy standardów międzynarodowych.

Dzięki wykorzystaniu **metody kalkulacji kosztów w oparciu o cykl życia** produktów, Wiedeń może stawić czoła stereotypom, że produkty przyjazne środowisku są znacząco droższe. Nawet jeśli koszty zakupu są wyższe, miasto rekompensuje to sobie w postaci niższych kosztów eksploatacji, nie mówiąc już o korzyściach środowiskowych, zdrowotnych czy społecznych.

⁴³ Ökokauf Wien 2015 (www.wien.gv.at/umweltschutz/oekokauf/ergebnisse.html, dostęp 20 grudnia 2015)

⁴⁴ Green public procurement in the City of Vienna. Impact Analysis, City of Vienna 2014 (www.wien.gv.at/english/environment/protection/pdf/impact-analysis.pdf, dostęp 20 grudnia 2015)

SYSTEM ELEKTRYCZNYCH SAMOCHODÓW MIEJSKICH PARYŻ (FRANCJA)

STRATEGIA DLA MIASTA I REGIONU ZMNIEJSZENIE EMISJI CO₂ TRANSPORT

Warte naśladowania:

- › zrównoważony transport w perspektywie regionalnej
- › zastosowanie modelu partnerstwa publiczno-prywatnego
- › ambitne kryteria środowiskowe

Paryż, miasto goszczące międzynarodowy szczyt klimatyczny w 2015 roku, ma własną ambitną politykę ochrony klimatu. W Planie Działań na rzecz Klimatu⁴⁵ zawarte jest zobowiązanie **obniżenia emisji CO₂ o 25% do 2020 roku i o 75% do 2050**, w odniesieniu do poziomu z 2004 roku. Plan zakłada również, że do 2020 nastąpi obniżenie zużycia energii o 25% i zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych do 25%. Jeśli chodzi o kwestie transportu, Plan na rzecz Klimatu, Powietrza i Energii regionu Ile-de-France⁴⁶ zawiera zobowiązanie obniżenia emisji CO₂ z ruchu drogowego w skali regionu o 20%, co przyczyni się również do redukcji zanieczyszczenia powietrza.

Paryż to **europejski lider w dziedzinie miejskich systemów opartych na wspólnym używaniu pojazdów**. Działający od 2007 roku system rowerów miejskich Velib' to jeden z największych tego typu systemów na świecie, liczący ponad 20000 rowerów i 1800 stacji⁴⁷. W 2011 ruszył Autolib', system miejskich samochodów elektrycznych obejmujący Paryż oraz 47 sąsiadujących z nim miejscowości.

Ogłoszony w 2009 roku przetarg⁴⁸ zakładał dostawę **3000 samochodów elektrycznych oraz 1000 punktów ładowania** rozmieszczonych w regionie Ile-de-France. Specyfikacja warunków zamówienia obejmowała budowę i utrzymanie punktów ładowania, obsługę całodobowego systemu wynajmu, łącznie z utrzymaniem i naprawą zeroemisyjnych samochodów elektrycznych oraz zaprojektowanie i zarządzanie elektronicznym systemem obsługi klienta.

⁴⁵ Plan Climat Énergie de Paris, Ville de Paris 2012 (<http://www.paris.fr/municipalite/action-municipale/paris-pour-le-climat-2148>, dostęp 20 grudnia 2015)

⁴⁶ Schéma Régional du Climat, de l'Air et de l'Énergie d'Ile-de-France (SRCAE), Region Ile-de-France 2012 (<http://www.srcae-idf.fr/>, dostęp 20 grudnia 2015)

⁴⁷ Velib 2015 (<http://en.velib.paris.fr/>, dostęp 20 grudnia 2015)

⁴⁸ Wszystkie informacje odnośnie przetargu, o ile nie zostały podane inne źródła, w oparciu o: Procurement of electric vehicles for public use in the city of Paris, GPP News Alert 29/2013, European Commission (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue29_Case_Study64_Paris_autolib.pdf, dostęp 18 grudnia 2015)

Kryteria oceny ofert obejmowały kwestie techniczne związane z jakością usług z perspektywy użytkowników oraz jakością proponowanych rozwiązań technicznych (60%), koszt w perspektywie 10 i 12 lat oraz strategię marketingową (25%), a także kwestie estetyczne (10%) i związane z zarządzaniem ryzykiem (5%). System Autolib' został zaprojektowany jako **partnerstwo publiczno-prywatne**, gdzie miasto oraz stowarzyszone gminy inwestują w stworzenie miejsc parkingowych oraz sieci punktów ładowania pojazdów, natomiast rolą kontrahenta jest zakup samochodów oraz obsługa systemu, utrzymywanego przede wszystkim z opłat użytkowników.

Ocenia się, że docelowa liczba 3000 samochodów **zastąpi ok. 22500 prywatnych samochodów**, w większości z napędem benzynowym lub typu diesel. Na początku 2014 roku dostępnych było 2012 samochodów oraz 857 stacji z 4358 punktami ładowania⁴⁹. Samochody zasilane są bateriami litowo-metalowo-polimerowymi o mocy 30 kWh i na jednym ładowaniu mogą przejechać do 250 km w mieście. Nowe samochody dodawane są w cyklu miesięcznym, a punkty ładowania dostępne są także dla innych użytkowników. Wykorzystany system elektroniczny pozwala na odebranie i zostawienie samochodu przy dowolnie wybranym punkcie ładującym w granicach regionu.

Zachęcając mieszkańców i lokalne przedsiębiorstwa do korzystania z miejskich samochodów elektrycznych, Paryż dba nie tylko o klimat, ale również o **jakość powietrza i zmniejszenie poziomu hałasu**. Zastępowanie prywatnych samochodów tymi przeznaczonymi do wspólnego użytku to także większa wydajność, niższe koszty dla użytkowników oraz mniej przestrzeni zajmowanej w mieście przez samochody.

⁴⁹ Autolib 2015 (<https://www.autolib.eu/en/our-commitment/urban-revolution/>, dostęp 20 grudnia 2015)

SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ W ZAMÓWIENIACH PUBLICZNYCH ZURYCH (SZWAJCARIA)

STRATEGIA DLA MIASTA ŁAŃCUCH DOSTAW KAMIENIE NATURALNE

Warte naśladowania:

- › kompleksowa miejska polityka zamówień publicznych
- › analiza ryzyka dla poszczególnych grup produktów
- › weryfikacja spełnienia kryteriów społecznych

Zurych od lat konsekwentnie angażuje się w budowanie polityki zrównoważonych zamówień publicznych, uwzględniającej kwestie ekonomiczne, ekologiczne i społeczne. W 2010 roku miasto przyjęło **Strategię Społecznie Odpowiedzialnych Zamówień Publicznych**, efekt wcześniejszych doświadczeń z uwzględnieniem kryteriów społecznych w przetargach. Ta strategia uzupełnia istniejące od 2007 roku wytyczne odnośnie zrównoważonych zamówień publicznych, obowiązkowe dla wszystkich zakupów miasta i instytucji miejskich⁵⁰. Jej wprowadzenie wiązało się z szerokim programem szkoleń dla personelu miejskiego, podnoszących ich wiedzę i świadomość w dziedzinie społecznej odpowiedzialności.

Strategia rozróżnia **trzy poziomy odpowiedzialności**, w zależności od miejsca produkcji lub dostarczania usług. Firmy działające w Szwajcarii muszą wykazać się przestrzeganiem obowiązującego prawa pracy, zasad higieny i bezpieczeństwa pracy oraz równym traktowaniem mężczyzn i kobiet (przede wszystkim w kwestiach płacowych). Firmy spoza Szwajcarii lub produkujące poza granicami kraju muszą wykazać się przestrzeganiem miejscowego prawa oraz fundamentalnych konwencji MOP jako minimalnego standardu praw pracowniczych. **Firma podpisująca kontrakt ponosi odpowiedzialność za przestrzeganie tych norm w całym łańcuchu produkcji.** Ostatnią kategorią są tzw. produkty wysokiego ryzyka, gdzie wymagane jest spełnienie warunków określonych przez niezależne organizacje certyfikujące.

Jedną z grup produktów wysokiego ryzyka są **kamienie naturalne**, których zakup w ramach przetargu⁵¹ był traktowany jako pilotaż nowej strategii. Oferenci zostali poproszeni o podpisanie przygotowanego przez miasto kodeksu postępowania etycznego oraz złożenie dodatkowego oświadczenia potwierdzającego pochodzenie oferowanego kamienia. Jeśli produkt wydobywany jest poza Europą, konieczne jest

⁵⁰ Richtlinien Soziale Nachhaltigkeit, Stadt Zurich 2010 (https://www.stadt-zuerich.ch/fd/de/index/das_departement/departementssekretariat_aufgaben/beschaffungskoordination/beschaffungsrichtlini_en.html, dostęp 20 grudnia 2015)

⁵¹ Wszystkie informacje odnośnie przetargu, o ile nie zostały podane inne źródła, w oparciu o: Good practice in socially responsible public procurement. Approaches to verification from across Europe, Landmark/WEED 2012 (<http://www.landmark-project.eu/en/guidance-tools>, dostęp 17 grudnia 2015)

dostarczenie certyfikatu poświadczającego etyczne warunki produkcji, wydanego przez niezależną organizację. Jeśli firma stająca do przetargu nie jest w stanie przedstawić wymaganego certyfikatu lub poświadczenia niezależnych audytorów, jej oferta nie jest brana pod uwagę. W razie poświadczenia nieprawdy przewidziane są dalsze sankcje, np. wykluczenie z miejskich przetargów na okres do 5 lat lub kary finansowe.

Zakupione przez Zurych kamienie brukowe spełniały kryteria międzynarodowego certyfikatu **FairStone**⁵², który gwarantuje przestrzeganie standardów społecznych i środowiskowych w procesie produkcji. Minimalne kryteria to zakaz pracy dzieci i pracy przymusowej, higiena i bezpieczeństwo pracy, regularne szkolenia dla pracowników oraz możliwość prześledzenia drogi produktu od kamieniołomu do użytkownika. Dzięki zastosowanemu systemowi, zamawiający może łatwo sprawdzić pochodzenie oferowanych produktów (np. poprzez skanowanie kodu QR).

W najbliższych latach planowane jest **rozszerzenie wypracowanego podejścia** na dalsze produkty z grupy wysokiego ryzyka, m.in. odzież i tekstylia, artykuły sportowe oraz elektroniczne. Poświęcenie szczególnej uwagi produktom, w przypadku których ryzyko łamania praw pracowniczych jest najwyższe, pozwala miastu osiągnąć możliwie znaczący efekt i aktywnie kształtować popyt na produkty społecznie odpowiedzialne.

Nowe standardy w odpowiedzi na presję obywatelską

Wypracowanie standardów produkcji kamieni naturalnych⁵³ to odpowiedź m.in. na protesty niemieckiego społeczeństwa obywatelskiego, zszokowanego warunkami pracy w kamieniołomach. Od kilku lat niemieckie media donosiły, że sprowadzane przede wszystkim z Indii tanie kamienie, wykorzystywane m.in. do produkcji chodników czy nagrobków, wydobywane są przez zmuszane do pracy dzieci. Nacisk mieszkańców oraz organizacji pozarządowych i kościelnych skłonił niemieckie miasta do uwzględnienia kwestii praw pracowniczych w swojej polityce zakupowej⁵⁴. Pierwsze próby podejmowane m.in. przez Monachium były zaskarżane przez importerów jako niezgodne z prawem. Wobec trudności z prześledzeniem łańcucha dostaw, a tym samym sprawdzenia składanych przez importerów zapewnień, na rynku pojawiło się zapotrzebowanie na niezależne systemy certyfikacji.

⁵² International Standard for the Natural Stone Industry, FairStone 2010 (<http://fairstone.win-win.agency/wp-content/uploads/sites/2/2013/02/fair-stone-standard-english.pdf>, dostęp 27 grudnia 2015)

⁵³ Oprócz wspomnianego FairStone inne popularne certyfikaty to np. Xertifix (<http://www.xertifix.de>) czy IGEP (<http://www.igep.org/stone.html>).

⁵⁴ Aktiv gegen Kinderarbeit 2014 (<https://www.aktiv-gegen-kinderarbeit.de/produkte/bodenschatze/natursteine/>, dostęp 27 grudnia 2015)

PROMOCJA BAWĘŁNY Z CERTYFIKATEM FAIRTRADE

LA POSTE (FRANCJA)

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE SPRAWIEDLIWY HANDEL UBRANIA

Warte naśladowania:

- › *sprawiedliwy handel jako element polityki społecznej odpowiedzialności*
- › *kampania informacyjna dla pracowników i klientów, we współpracy z producentem oraz organizacjami pozarządowymi*
- › *przedsiębiorstwo państwowe pionierem na rynku bawełny Fairtrade*

La Poste – francuski odpowiednik Poczty Polskiej – to spółka skarbu państwa, pozostająca w całości w rękach sektora publicznego. Cała Grupa La Poste zatrudnia ponad 260 000 osób, a jej roczny obrót w 2014 wyniósł 22,2 miliardy euro⁵⁵. La Poste aktywnie angażuje się w działania w ramach **społecznej odpowiedzialności biznesu**, m.in. jako członek UN Global Compact. Jako firma aktywna w branży pocztowej i logistycznej, spółka znana jest ze swoich ambicji w promowaniu bardziej przyjaznych dla środowiska form transportu: należąca do przedsiębiorstwa flota samochodów elektrycznych liczy 25 000 i jest największą tego typu flotą na świecie⁵⁶.

Od 2003 roku La Poste rozpoczęła wdrażanie kryteriów związanych ze zrównoważonym rozwojem w dziedzinie polityki zakupowej. W 2008 powstały na poziomie grupy Departament ds. Zakupów opracował **Kartę Odpowiedzialnych Zakupów**, opartą na zasadach UN Global Compact oraz podstawowych konwencjach MOP, pod którą podpisało się już ponad 3000 dostawców⁵⁷. Firma od wielu lat angażuje się również we wsparcie ekonomii społecznej i solidarnościowej, aktywnie poszukując dostawców w tym sektorze. Solidarność w rozumieniu La Poste ma również wymiar globalny, stąd zainteresowanie firmy produktami z certyfikatem Fairtrade.

Francja jest liderem jeśli chodzi o wykorzystanie bawełny z certyfikatem Fairtrade. Ocenia się, że 12% światowej produkcji trafia na francuski rynek, z czego 70% to zakupy firm i instytucji sektora publicznego (B2B).⁵⁸ La Poste promuje bawełnę z certyfikatem Fairtrade od momentu pojawienia się jej w sprzedaży, stwarzając w ten

⁵⁵ Le Groupe La Poste 2014 (<http://legroupe.laposte.fr/profil/le-groupe-en-bref/chiffres-cles>, dostęp 20 stycznia 2016)

⁵⁶ Le Groupe La Poste 2014 (<http://legroupe.laposte.fr/profil/les-engagements-rse/la-politique-rse-du-groupe-la-poste>, dostęp 20 stycznia 2016)

⁵⁷ Responsible Purchasing Charter between La Poste Group and service providers, La Poste 2012 (<http://legroupe.laposte.fr/fournisseurs/les-achats-a-la-poste/les-achats-responsables>, dostęp 21 stycznia 2016)

⁵⁸ Materiały z seminarium projektu Landmark "Fair trade cotton and supply chain justice in public procurement: why and how", Brema 24 marca 2014 (http://www.landmark-project.eu/fileadmin/files/de/Bremen_AFZ/Workshop_4_Fairtrade_cotton___public_procurement.pdf, dostęp 1 lutego 2016)

sposób możliwości dalszego rozwoju tego rynku⁵⁹. Od 2006 roku pracownicy firmy zakupili łącznie ponad **2 miliony sztuk odzieży zawierających bawełnę z certyfikatem Fairtrade**, w tym 100% używanych obecnie koszulek oraz 40% uniformów. Za swoje zaangażowanie w 2014 La Poste otrzymała europejską nagrodę Fair Cotton Procurement w kategorii instytucji sektora publicznego na poziomie krajowym⁶⁰.

Produkcja i dostawa odzieży roboczej jest zarządzana przez zewnętrzną firmę, wybraną w przetargu organizowanym co 5 lat. Od 2005 roku kontrakt ten realizuje francuska firma Armor Lux, również od początku aktywnie zaangażowana w promocję Sprawiedliwego Handlu we Francji. Na zlecenie La Poste Armor Lux przygotowuje **katalog dostępnych ubrań** i realizuje zamówienia nadsyłane przez listonoszy i innych współpracowników firmy (łącznie 140 tysięcy osób). Każda kolejna edycja katalogu oferuje nowe produkty, a także rosnące standardy ekologiczne i społeczne (np. od 2006 roku wszystkie produkty zawierające 100% bawełny muszą posiadać certyfikat Fairtrade). Doświadczenie zdobyte we współpracy z La Poste pozwoliło firmie zdobyć kolejne lukratywne kontrakty, m.in. z SNCF (francuski odpowiednik PKP).

Produkty certyfikowane są średnio **5-10% droższe** niż podobne produkty z konwencjonalnej bawełny. Wprawdzie różnica w cenie surowca wynosi 20%, ale ponieważ koszty surowca nie przekraczają 15% ceny produktu, a skala produkcji pozwala na dodatkowe oszczędności, możliwe jest oferowanie cen niewiele odbiegających od cen produktów konwencjonalnych⁶¹.

Ze względu na oferowaną pracownikom możliwość wyboru, kluczem do sukcesu produktów z certyfikatem Fairtrade była szeroko zakrojona **kampania promocyjna**, realizowana we współpracy z producentem oraz organizacją pozarządową Max Havelaar France, odpowiedzialną za promocję Sprawiedliwego Handlu we Francji. Kampania obejmowała specjalnie opracowane materiały komunikacyjne i szkolenia, ale także wprowadzenie produktów Sprawiedliwego Handlu do automatów z napojami i słodyczami czy wybór bawełnianych szali z certyfikatem Fairtrade jako firmowych prezentów świątecznych. Ważnym elementem uwrażliwienia pracowników na los producentów bawełny był konkurs ogłoszony z okazji publikacji nowego katalogu, dzięki któremu dwoje pracowników mogło odwiedzić spółdzielnie rolnicze w Mali, produkujące bawełnę na potrzeby zamawianej przez nich odzieży.

Sprzedaż certyfikowanych produktów przerasta oczekiwania, a placówki pocztowe włączyły się w krajowe **działania na rzecz promocji Sprawiedliwego Handlu**, np. organizując spotkania i degustacje w ramach Dni Sprawiedliwego Handlu, we współpracy z organizacjami pozarządowymi⁶².

⁵⁹ Wszystkie informacje odnośnie inicjatywy, o ile nie zostały podane inne źródła, w oparciu o: „Fairtrade cotton and public procurement: case studies from France”, Fairtrade Foundation 2014 (<http://www.fairtrade.org.uk/~media/fairtradeuk/get%20involved/documents/in%20your%20community/french%20case%20studies.ashx>, dostęp 1 lutego 2016)

⁶⁰ Fairtrade Foundation 2014 (<http://www.fairtrade.org.uk/en/get-involved/in-your-community/towns/public-procurement/fair-cotton-procurement-awards>, dostęp 20 stycznia 2016)

⁶¹ “Armor Lux cultive sa fibre equitable”, Strategies 28 kwietnia 2005 (<http://www.strategies.fr/actualites/marques/r37017W/armor-lux-cultive-sa-fibre-equitable.html>, dostęp 20 stycznia 2016)

⁶² “La Poste s’engage pour le commerce equitable”, La Depeche 3 maja 2006 (<http://www.ladepeche.fr/article/2006/05/03/65503-la-poste-s-engage-pour-le-commerce-equitable.html>, dostęp 20 stycznia 2016)

POLITYKA SPOŁECZNEJ WARTOŚCI DODANEJ

BRISTOL (WIELKA BRYTANIA)

STRATEGIA DLA MIASTA EKONOMIA SPOŁECZNA RÓŻNEGO TYPU PRODUKTY I USŁUGI

Warte naśladowania:

- › *ambicja łączenia celów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych*
- › *konsultacje społeczne*
- › *wsparcie dla lokalnych przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych*

Bristol uzyskał tytuł **Zielonej Stolicy Europy 2015**, w wyścigu do którego pokonał wiele europejskich miast. Świetnym podsumowaniem sukcesów miasta w dziedzinie polityki zrównoważonego rozwoju jest tzw. metoda bristoliska⁶³ czyli zestaw materiałów edukacyjnych dla miast, które chciałyby pójść w ślady Bristolu.

Bristol nie spoczywa jednak na laurach i jesienią 2015 roku przedstawił do konsultacji społecznych nową strategię poświęconą społecznej wartości dodanej⁶⁴. Społeczna wartość dodana jest tu rozumiana jako **maksymalizacja pozytywnego wpływu wydatków publicznych**, aby osiągnąć najlepsze z możliwych rezultaty w wymiarze ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Ważnym założeniem jest również kluczowa rola mieszkańców miasta w definiowaniu oczekiwanych rezultatów i sposobów ich osiągnięcia.

Do końca roku wszyscy zainteresowani mieszkańcy i przedstawiciele innych interesariuszy mają okazję zgłosić swoje uwagi do proponowanej strategii oraz towarzyszącego jej podręcznika dla pracowników administracji. Choć strategia nie weszła jeszcze w życie, uważamy, że zasługuje na miejsce w tym przeglądzie ze względu na **całościowe podejście** do potencjału zamówień publicznych.

Strategia jest lokalną odpowiedzią na analogiczną strategię na poziomie krajowym, która została uchwalona w 2012 roku⁶⁵. W jej tworzenie zaangażowane było m.in. Social Enterprise UK, brytyjska koalicja organizacji ekonomii społecznej.

Bristol wydaje średnio **330 milionów funtów (1,97 mld złotych) rocznie na zamówienia publiczne**. Nowa strategia ma przyczynić się do maksymalizacji efektów wydanych środków, ale również do wzmocnienia partnerskich relacji z lokalnym biznesem, przedsiębiorstwami społecznymi oraz organizacjami pozarządowymi.

⁶³ Bristol European Green Capital, Bristol 2015 (<https://www.bristol2015.co.uk/method>, dostęp 6 grudnia 2015)

⁶⁴ Creating Social Value in Bristol, Bristol City Council Consultation Hub 2015 (<https://bristol.citizenspace.com/business-change/creating-social-value>, dostęp 6 grudnia 2015)

⁶⁵ UK Public Services (Social Value) Act z 8 marca 2012 roku (<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/3/enacted>, dostęp 6 grudnia 2015)

W dalszej perspektywie strategia ma doprowadzić do tego, że **min. 25% sumy** przeznaczanej na zamówienia publiczne **będzie trafiać do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz do przedsiębiorstw społecznych i organizacji pozarządowych**. Dodatkowo korzyści społeczne będą uwzględniane z dodatkową wagą przy ocenie ofert.

Bristol nie jest jedynym brytyjskim miastem⁶⁶, które odpowiedziało lokalnym dokumentem na nowe prawo na poziomie krajowym, ale ilościowe cele zawarte w projekcie zasługują na uwagę. Można liczyć na to, że w długiej perspektywie funkcjonowanie tej strategii przyczyni się do **zmiany myślenia o realizacji usług publicznych**, szczególnie w perspektywie oceny efektów wydatkowanych środków. Jedną z metod proponowanych w tym kontekście jest metoda Społecznego Zwrotu z Inwestycji (SROI)⁶⁷.

Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne w Polsce

Społeczne aspekty zamówień publicznych są przedmiotem dyskusji również w Polsce. Bardzo pomocne są w tym pojawiające się w ostatnich latach przewodniki zawierające interpretację istniejącego stanu prawnego oraz szereg interesujących przykładów, opracowane m.in. przez Urząd Zamówień Publicznych⁶⁸ oraz Instytut Spraw Publicznych⁶⁹. Choć skierowane do organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych, interesujące z punktu widzenia oceny wartości zamawianych usług może być również opracowanie Stowarzyszenia Klon/Jawor poświęcone pomiarowi oddziaływania społecznego⁷⁰.

⁶⁶ Z drugiej strony, wdrażanie tej ustawy następuje powoli. Interesujące materiały na ten temat i przykłady innych lokalnych strategii dostępne są na stronie Social Value Hub prowadzonej przez Social Enterprise UK (<http://socialvaluehub.org.uk/>)

⁶⁷ Więcej informacji dostępnych na stronie <http://socialvalueuk.org>

⁶⁸ K. Ołdak-Bułańska, „Aspekty społeczne w zamówieniach publicznych”, UZP 2014 (<http://www.uzp.gov.pl/cmsws/page/?D;2958>, dostęp 6 grudnia 2015)

⁶⁹ T. Schimanek, B. Kunysz-Syrytczyk, „Podręcznik stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych”, ISP 2015 (<http://www.isp.org.pl/publikacje,25,850.html>, dostęp 6 grudnia 2015)

⁷⁰ B. Juraszek-Kopacz, J. Tyrowicz, „Zmierzyć niemierzalne, czyli o pomiarze oddziaływania społecznego. Podręcznik dla organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych”, Stowarzyszenie Klon/Jawor 2008 (<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Biblioteka/2008.28.pdf>, dostęp 6 grudnia 2015)

DODATKOWE MATERIAŁY

– *Strony w języku polskim:*

Urząd Zamówień Publicznych › www.uzp.gov.pl

Projekt „Monitoring zrównoważonych zamówień publicznych w Polsce” (Fundacja CentrumCSR.pl) › www.monitoringzpzp.pl

Projekt „Zrównoważone zamówienia publiczne. Monitoring prawa i standardów” (Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie) › www.ekonsument.pl/zamowienia_publiczne

– *Publikacje do pobrania:*

„Zrównoważone zamówienia publiczne w Polsce – możliwości, bariery, strategię” (Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie) › www.ekonsument.pl/materialy/pobierz/606

„Oznakowania w zrównoważonych zamówieniach publicznych” (Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie) › www.ekonsument.pl/materialy/pobierz/611

„Zrównoważone zamówienia publiczne w kontekście łańcucha dostaw” (Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie) › www.ekonsument.pl/materialy/pobierz/612

– *Strony w języku angielskim:*

Green Public Procurement (Komisja Europejska) › ec.europa.eu/environment/gpp

Sustainable Procurement Resource Centre (Sekretariat Europejski ICLEI) › www.sustainable-procurement.org

Forum dyskusyjne poświęcone zamówieniom publicznym (Sekretariat Europejski ICLEI) › www.procurement-forum.eu

